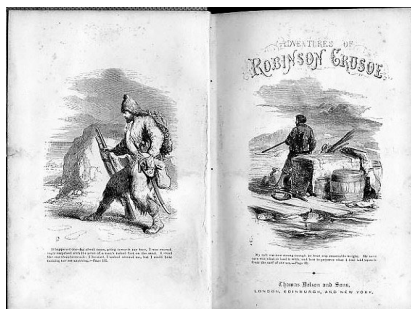

Даниел Дефо „Робинзон Крузо“

За протосюжета* на романа

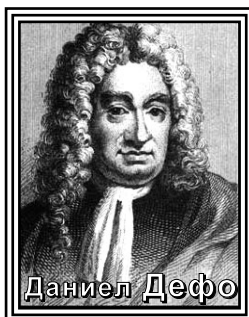
Броят на младите хора, които мечтаят за романтични приключения, със сигурност е обратно пропорционален на броя на онези, които мечтаят да прекарат целия си живот или част от него в самота (ако изобщо има такива!). Това е така, защото за разлика от приключенията, самотата не привлича – тя плаши. Страхът от нея е един от най-старите атавистични* страхове на човека. Неговите корени са още в праисторическите времена, когато отделянето на индивида от родовата общност на практика го е обрещало на сигурна гибел. Дори в Древна Гърция изгонването от полиса се е считало за второто по тежест наказание след смъртното и се е практикувало широко, особено за някои по-видни граждани. От изпитание за личността самотата обаче може да се превърне и във вълнуващо приключение с непредвидим изход. Точно такъв е случаят с прочутия герой на Даниел Дефо – Робинзон Крузо.

Славата си едноименният роман дължи не толкова на чисто литературните си достойнства (които между другото са безспорни), колкото на необикновената история, разказана в него. При това всички знаем, че тази история наистина се е случила, сякаш за да потвърди известната максима, че „няма нищо по-фантастично от действителността“. Участник в нея и прототип* на героя от романа е един шотландски моряк на име Александър Селкърк. (Впрочем Дефо не е измислил дори името на своя герой. Прочитайки го върху един надгробен камък в градските гробища, писателят решава, че то е твърде екзотично* и че пасва чудесно на историята, която възнамерява да разкаже.) Та въпросният Селкърк – човек с чепат и opak характер, след една бурна свада с капитана на кораба, на който служел, е оставен за наказание и назидание на другите на един безлюден и отдалечен от обичайните морски пътища остров в океана, разположен някъде около бреговете на Южна Америка. На този остров Селкърк прекарал в пълна самота повече от четири години, преди да бъде открит и спасен от един английски кораб. След завръщането му в Англия неговата история бързо нашумяла и се превърнала във вестникарска сензация. Очевидно Дефо – вече известен по то-

ва време журналист и издател на един от най-популярните вестници – „Преглед“, няма как да не е чул за нея. Редица моменти от бъдещата му книга и по-специално педантичната* точност на някои описания на релефа и климата на острова навеждат на мисълта, че той дори се е срещал със Селкърк, като с развития си журналистически нюх е почерпил от него цялата необходима информация. Разбира се, това са само догадки. Сигурно е обаче, че тази история става причина един от най-знаменитите английски и световни писатели на всички времена да се прочуе. Макар че славата му сякаш е закъсняла (дебютът си като романист Дефо прави някъде около шестдесетата си година!), първата му белетристична изява е зашеметяваща! Само за три месеца книгата претърпява четири издания. В историята на литературата тя е първата творба, която започва да се отпечатва на части, за да се задоволи огромният читателски интерес. Този интерес ще се запази и през вековете като компенсация за многобройните загуби и разочарования, понесени от автора приживе...

Даниел Дефо – човекът, който превръща живота си в „красива измислица“

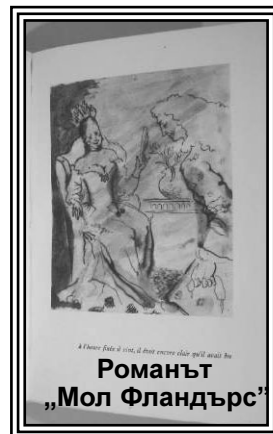
Даниел Дефо

Даниел Дефо се ражда в Англия някъде около 1660 г. като Даниел Фо. Баща му, ревностен протестант, според някои сведения е бил касапин, според други – търговец на свещи. Във всеки случай е членувал в задругата на месарите. Естествено този социален произход не е бил по вкуса на малкия Даниел и той прибавя към името си частичката „дъо“, която е знак за благороднически произход. Той дори измисля легендата, че прадедите му са от фамилията „Дъо Бо Фо“, което би могло да се преведе като „красива измислица“.

Детството и младостта на самопровъзгласилия се благородник обаче не преминават в аристократичните салони, нито под нежните грижи на гувернантки и частни учители. Той действително завършва една от престижните тогава духовни академии, но истинското си образование получава в школата на живота и това се оказва неоченимият капитал за бъдещата му писателска дейност. „В школата за страдания аз научих повече за философията, отколкото в академичната школа, и повече за теологията*, отколкото от амвона**“ – ще изповяда по-късно самият писател.

Личност с кипяща енергия и неукротим темперамент, Дефо се занимава през живота си с какво ли не. Повечето му делови начинания обаче завършват печално. За неизплатени дългове и дръзки статии против пуританите*, съдържащи призови за физическото им унищожение, той е прикован три пъти на позорния стълб; лежал е в затвора, но е бил и висш държавен чиновник – нещо като митничар, също и официален шпионин на властта, макар и за кратко. С други думи, по собствените му изказвания, Дефо е опознал и „грубата и гладката страна на живота“. Най-трайното му влечение обаче е журналистиката. На Дефо съвременната преса дължи много от най-популярните си жанрове – *уводната статия, интервюто, политическия коментар*. Журналистиката развива уменията му да преразказва чужди истории, да се вживява в хорските съдби. Затова сполучливият му дебют като писател никак не е изненадващ.

„Робинзон Крузо“ с нищо не напомня дебютен роман. Напротив, веднага прави впечатление високият професионализъм на автора, умението му да използва различни белетристични техники и похвати и чрез умело комбиниране на действие, описания и разсъждения да поддържа постоянно жив интереса на читателите. Впечатляващо е и друго: „Робинзон Крузо“ рязко контрастира с модерните в онази епоха романи от типа „пикареска“ – испански термин, който на български език би могъл да се преведе като „шмекерски“ или „тарикатски“. В тези популярни през XVI и XVII век четива се описват животът и приключенията на различни авантюристи и мошеници. Пикаресковите романи по правило завършват с хепиенд, а съобразяването с реалността е последната грижа на авторите им. Даниел Дефо също пише подобни романи, но и в този случай той проявява склонността си към реалистично отразяване на действителността. Най-известното му произведение от този тип, което се чете с удоволствие и в наши дни, е „Мол Фландърс“. И как няма да е така, след като оригиналното му заглавие гласи: *„Щастието и нещастието на прочутата Мол Фландърс, която се роди в затвора „Нюгейт“ и по време на живота си, изпълнен с разнообразие, в продължение на шестдесет години, като изключим детството ѝ, дванадесет беше курва, пет пъти съпруга (при това веднъж на собствения си брат), дванадесет години крадла, осем години каторжница, осъдена за углавни престъпления във Вирджиния, а накрая забогатя, живя като честна жена и умря като разкаляла се грешница. По собствените ѝ спомени“*. Твърдението „По собствените ѝ спомени“ показва, че и в случая Дефо залага на вече изпробвания в „Робинзон Крузо“ и овладян до съвършенство Аз-изказ.

Дефо е човек със здрав разум и не би се наел с неблагоприятната задача да превръща в непорочни герои изпечени мошеници. Затова и „Мол Фландърс“, и някои от другите му романи за разкаляли се и преуспели негодници могат да се разглеждат по-скоро като пародия* на успеха, постигнат със съмнителни средства. Казахме „другите“ и това ни подсеща, че Дефо е не само най-успелият, но и най-плодовитият автор на Английското просвещение. Общият брой на издадените приживе негови книги е – колко мислите? – петстотин четиридесет и пет. Няма грешка – толкова са ги изброили биографите му. Вярно, че около двеста от тях са по-скоро брошури с вестникарски материали, но все пак са отделни издания. Тази цифра звучи смайващо дори и към днешна дата! Тя с право предизвиква изумление, тъй като се знае, че Дефо не е разполагал дори с пишеща машина – да не говорим за компютър! С не по-малко основание от именития му шотландски съвременник Уолтър Скот, наричан „автомат за писане“, той би могъл да претендира за същото звание. Освен романи, които, както вече изяснихме, Дефо пише само през последните 12 години от живота си, изпод перото му са излезли над две хиляди есета, стотици памфлети, множество исторически съчинения, пътеписи (наподобяващи днешните пътеводители за туристически обекти). Писал е и окултни* книги за призраци и привидения и какво ли не още. Популярни сред съвременниците му са неговите биографии на осъдени на смърт престъпници, които били изцяло плод на фантазията на писателя. При цялата тази невероятна плодовитост безсмъртната си слава Дефо дължи главно на две книги – „Робинзон Крузо“ и „Мол Фландърс“.

Защо „Робинзон Крузо“ си спечелва славата на най-знаменитото произведение на Дефо? Ами защото романът е новаторски в най-добрия смисъл на думата – той изцяло променя посоката, следвана дотогава от европейската проза.

Още се спори дали „Робинзон Крузо“ е първият реалистичен роман на Просвещението. Повечето изследователи са склонни да отредят това почетно място на един друг автор – Самюел Ричардсън, и на неговия роман „Памела или възнаградената добродетел“. Но дори романът на Дефо да отстъпва първенството, той във всички случаи е поне един от първите и със сигурност най-популярният сред останалите. Интересно би било да отбележим и това, че той също би могъл да се квалифицира като роман за „възнаградената добродетел“, което го отличава от другите авантюристични и приключенски романи на епохата.

Философията на прагматизма* в действие

Предугаждаме възраженията на запознатите с историята на философските учения, които веднага ще кажат: *Какъв прагматизъм през XVIII век, нали това течение се появява чак към края на следващото столетие?!* Вярно е, но в случая става въпрос не за популярното философско течение, а за прагматизма като житейски възглед и като нравствена позиция. Основният постулат на прагматизма се съдържа в твърдението „Добро е това, което е полезно за човека“. Не е трудно да се открие, че героят на Дефо в повечето случаи се ръководи тъкмо от тази максима*. И е без значение дали го прави, защото е принуден от обстоятелствата, или защото в резултат на дългогодишното си изгнаничество си изработва такава философия. На острова, останал съвсем сам, той бързо разбира колко относителни категории са щастието и нещастията, доброто и злото, как промяната на обстоятелствата води до промяна и на мисленето, и на ценностната система.

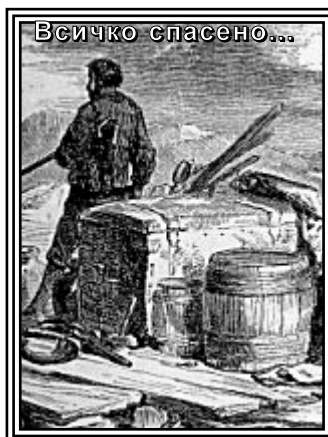
Преразказването на романовия сюжет е безполезно – ще припомним само първото оригинално заглавие на произведението, формулирано от автора почти като анотация или реклама: „*Животът и необикновените, изумителни приключения на моряка Робинзон Крузо, родом от Йорк, прекарал двацет и осем години на безлюден остров край бреговете на Америка, близо до устието на великата река Ориноко, след като претърпява корабкрушение, в което загива целият екипаж и единствено той се спасява, заедно с разказ за по-нататъшното му необикновено избавление от пирати, описани от самия него*“. „Описани от самия него“ – за читателите това си е гаранция за достоверност. Като признат майстор на вестникарската реклама в предговора към първото издание Дефо се е погрижил да прибави и други аргументи, с които да провокира интереса на читателите, като: „най-достойната за публикуване“ история; история, която „надминава всичко, което сме слушали досега“ и която ще послужи „като поучение за другите“. В случая макар да се саморекламира, авторът не греши спрямо истината. Историята, която предлага, е и интересна, и поучителна и най-важното изглежда съвсем реалистична. Ако Дефо действително е успял напълно и безусловно в нещо, то е в намерението си да придаде достоверност

постиженията на Дефо. Историята, която предлага, е и интересна, и поучителна и най-важното изглежда съвсем реалистична. Ако Дефо действително е успял напълно и безусловно в нещо, то е в намерението си да придаде достоверност

на тази сама по себе си необикновена история. За разлика от други подобни текстове, които избилстват с „нагласени“ ситуации историята на корабкрушенеца Крузо поражява с абсолютната автентичност на описанията и преживяванията на героите. Всяка дума е на мястото си, обратите, които настъпват в съзнанието и поведението на героя, не са произволни, а добре обосновани и мотивирани с почти научна точност. Разказът тече естествено и непринудено, размислите на героя са предадени с подкупваща искреност и показват, че авторът добре познава човешката природа с всичките заложен в нея противоречия и възможности.

Немалко страници от текста са отделени на дневника на знаменития корабкрушенец – така впечатлението за автентичност* се подсилва, а съмненията на читателите в достоверността съвсем се заличават.

Дневника си Крузо започва да води доста месеци, след като вече се е установил на острова – поредното доказателство за писателския професионализъм на Дефо. Едва ли някой би повярвал, че първата грижа на човек, претърпял току-що жестоко корабкрушение и спасил се като по чудо от него, е да намери лист хартия и мастило и да се задълбочи в анализи и описания на случилото се... Затова, когато подхваща дневника си, Крузо чувства необходимост да обясни защо прави това точно в този момент и защо тази идея не му е хрумнала още през първите дни. И дори вмъква един фрагмент, който показва как би звучал тогава този дневник – за да почувства читателят по-добре осезателните промени, настъпили в личността на героя през изтеклите месеци. Най-вероятно този незапочнат дневник щеше да съдържа един основен рефрен: „Свършено е с мен. Свършено е с мен!“, защото това е чувството, което владее героя в този момент. Затова, пристъпвайки към написването на първите страници от дневника и възстановявайки събитията по памет, Робинзон вече се е научил да отсява важното от маловажното и да се концентрира върху онова, което му е помогнало първо да оцелее, а след това и да се адаптира към новите непривични и сурови условия на живот. Героят няма обаче да пропусне да отбележи, че целият първи ден от стъпването си на острова е прекарал в самосъжаления и коректно ще отбележи обхваналото го чувство на мрачна безнадежност: „Не виждах друг изход за себе си, освен смъртта“. Но независимо от тези мрачни мисли инстинктът за самосъхранение се събужда у Робинзон навреме. Той го подтиква към енергични действия, насочени най-напред към осигуряване на собствената му безопасност. Въпреки че не вижда следи от човешко присъствие, нито залбелязва хищни животни, Крузо все пак прекарва първата си нощ на острова върху едно огромно дърво. Но здравият му разум постепенно се възвръща и поведението му с всеки изминал ден става все по-рационално и по-ориентирано не само към физическото оцеляване, но и към търсенето на някакъв по-дълбок смисъл в случващото се. С педантичността* на учен той започва да прави своеобразен ситуационен анализ на положението, в което се е озовал, за да прецени шансовете си и да избере най-подходящата стратегия за бъдещето. Хрумва му нещо просто, но ефикасно. На едно разграфено листче отбелязва в едната страна това, което е добро, а в другата – което е лошо в сегашното му положение. Това простичко упражнение се оказва много ободряващо, защото води до извода, че колкото отчаяващо и безнадеждно да изглежда положението му, в него все пак има дос-

та утешителни неща – като това например, че е останал жив.

Любопитно е, че макар да разполага с цялото свободно време на света, ръцете и умът на Робинзон са вечно ангажирани. Крузо по природа и възпитание е деен човек – той не е свикнал да чака успехът и щастието да идват сами, а воюва за тях. И понеже парите на острова се оказват най-безползното нещо, видът им буди у него само иронични усмивки. Героят настойчиво размишлява за относителността на човешките ценности, като намира нови опори, които да осмислят съществуването му. Затова въпреки принудителната си самота той рядко изпада в депресия*.

На острова Крузо изпълнява своеобразна цивилизаторска мисия. В процеса на адаптирането* си към новия начин на живот и към новата среда, лишена от привичните и жизнено важни за човека социални контакти, той

На острова

донякъде повтаря пътя, изминат от човечеството в процеса на еволюцията*. В първите месеци и години героят се задоволява с добиването на това, което природата му предлага в готов вид – диви животни, риба, плодове. После постепенно започва да се подsigурява, като засява ечемик и ориз, опитомява стадо кози, усвоява елементарни занаятчийски умения, които му помагат да си ушие дрехи, да си изработи глинени съдове и други дребни, но много полезни приспособления и оръдия на труда. Всичко това облекчава бита му и дори му създава усещане за своеобразен комфорт. Всяка вещь, която Робинзон успява да изработи сам, придобива за него много по-висока стойност от най-люксоznите предмети, на които се е наслаждавал в предишния си живот. Така Крузо стига до едно от златните правила на етиката и

нравствеността – че не вещите и парите правят човека щастлив, а онова, което той извършва за другите и което ще остави след себе си. И колкото и банално* и тривиално* да звучи тази мисъл, вложена в съзнанието на доскорoшния авантюрист*, тя придобива много по-убедителна стойност.

С цялото си поведение Крузо се проявява като типичен представител на протестантския морал, основаващ се на убеждението, че ако човек иска да постигне успех в живота, трябва да се уповава и да разчита най-вече и преди всичко на собствения си здрав разум, на собственото си трудолюбие, на предприемчивостта, волята, решителността си и едва след това на помощта на Бога. Протестантският Бог за разлика от католическия изглежда обича повече деятелните, смелите и решителните мъже, онези, които прекарват времето си не в кротост и смирение, а които постоянно действат. Неслучайно социолозите виждат именно в протестантската етика най-мощния двигател за бързото налагане на капиталистическите производствени отношения.

Откриването на Бога и преоткриването на собствената личност

Историята на Робинзон Крузо нямаше да бъде нито толкова интересна, нито толкова поучителна, ако героят се грижеше единствено за физическото си оцеляване. С Крузо се случва нещо, което може да изглежда странно, но всъщност е закономерно и неизбежно. (То се случва с повечето човешки същества в определени моменти от живота им!) Колкото външно животът му става по-сигурен, по-удобен и по-богат (доколкото изобщо може да се твърди подобно нещо за човек в неговата ситуация!), толкова повече се засилва усещането му за някаква липса, за някаква екзистенциална* недостатъчност и празнота. Естествено на първо място страда за човешката реч и човешкото присъствие. Мисълта, че ще прекара целия си живот в самота, е причина за душевните кризи, които периодично изживява. Но зейналата екзистенциална пропаст, която започва да прави самотата непоносима и отчасти да обезсмисля ежедневната му борба с природата и обстоятелствата, ще бъде запълнена по неочакван начин. Ровейки се в един от моряшките сандъци, свалени от кораба, Крузо открива нещо, което нарича „лек за душата и тялото“ – няколко балички тютюн и три Библии. В първия момент радостта от тютюна е толкова голяма, че героят дори забравя за Библията. Това е напълно логично, като се има предвид, че той без друго не е от дълбоко вярващите. Но в един от миговете на горчив размисъл Крузо се сееща за нея, разгръща я напосоки и погледът му се спира на редовете: „И ме призови в скръбен ден: Аз ще те избавя: и ти ще ме прославиш!“. Величествената простота на тези думи, непоколебимата надежда, която те съдържат, правят зашеметяващо впечатление на Крузо, за когото спасението е и цел, и смисъл на съществуването. Той е силно развълнуван, обхванат от странното усещане, че Бог е изрекъл тези думи специално за него – за да го ободри да и му вдъхне вяра, че собственото му спасение не е празна химера*, а нещо, което непременно ще се случи. От този момент нататък Крузо вече има не само мъдър и надежден събеседник в лицето на великата книга, но и „инструмент“ за преоткриване на себе си. На острова сякаш заживяват двама Робинзоновци – единият, който продължава изнурителната* си борба за оцеляване, и другият, който внимателно следи всяка негова стъпка, намесва се в мислите му, спори с него, съгласява се или го коригира, когато счита, че е на погрешен път. Оттук насетне в текста ще се увеличат страниците, запълнени с различни по съдържание и характер разсъждения. Крузо многократно ще се връща към миналото си, ще се разкайва за непослушанието и пренебрегването на бащините съвети. В един момент в съзнанието му ще проблесне мисълта, че всичко случило се с него не е плод на случайността, както дотогава му се е струвало, а поредица от обстоятелства и събития, които имат дълбок и тайнствен смисъл. Като например фактът, че корабът му е претърпял корабкрушение, пътувайки за Африка, откъдето е трябвало да достави негри за работа в бразилските плантации. И макар на времето това да се е считало за нормално, един вътрешен глас му подсказва, че може би Бог го е хвърлил в беда, за да го спаси от много по-голяма опасност – тази, да погуби душата си. Затова героят споделя: „И разказвам за тези свои преживявания, за да посоча на читателите, че достигнат ли до истинския смисъл на нещата, те ще приемат избавлението от греха като неизмеримо по-голяма благословия, отколкото избавлението от страданията“.

Започвайки да общува с Бога, без да се превръща в религиозен фанатик*, Робинзон Крузо усеща, че мислите му се откъсват от ежедневната грижа за насъщния и се насочват към „неща от по-висше естество“, които преди са били недостъпни за него. В същото време той не скъсва връзките си с реалността, нито

вярва в чудодейно избавление, постижимо без личната му борба и усилията му. В романа има един епизод, твърде показателен в този смисъл. В торбичка Крузо открива изядени от мишките семена от ечемик и ориз и ги изтърсва близо до колибата – крепост, която си е изградил. След известно време вижда някакви класове и е изумен. Започва дори да мисли, че самият Бог се е погрижил да не остане без прехрана, когато барутът му свърши. По-късно обаче се досеща за изтърсените семена и разбира, че във факта няма нищо свръхестествено – по чистосърдечните му признания това е един от случаите, в които вярата му в Бог търпи разколебаване.

Преди Робинзон да се научи да се моли на Бог за утеха и помощ, ще минат много години. А стигайки до този етап, героят отново ще направи „откритие“ – че хората най-често се обръщат към Бог, когато са в затруднено положение и затова молитвите им не са откровени и дълбоки. За него молитвата е истинска и има смисъл само когато човек усеща Божията благодат у себе си, когато е завладян от душевна чистота и спокойствие. И колкото и да е нормално да призоваваш Господ в мигове на страх и ужас за живота си, героят смята, че в такива моменти е по-добре да запазиш присъствие на духа – не да се молиш, а да разчиташ на здравия си разум, на ръцете и краката си. Дори след като се запознава с Библията, Крузо продължава да се придържа към прагматичната си философия, защото е убеден, че *„всички хубави неща на този свят са хубави за нас, доколкото са ни от полза“*.

Дефо често е обвиняван, че не се занимава достатъчно с вътрешния живот на своя герой, че не се впуска в тънки психологически анализи. В някаква степен това е вярно, но не съвсем. Авторът не предлага самоцелни анализи, защото предпочита да показва героя си в действие. Душевните му състояния обаче и особено онези, които се определят като гранични, той пресъздава твърде точно и правдоподобно. Например Крузо през цялото време мечтае да зърне човешко същество, но изпада в панически ужас, когато открива на брега човешка стъпка върху пясъка. Защото натрупаният опит и интуицията му му подсказват, че това е стъпка на дивак човекоядец. Тази мисъл го завладява така дълбоко, че превръща живота му временно в ад. Ето как пестеливо, но много точно Дефо представя душевното състояние на героя си, непосредствено след като той е направил своето зловещо откритие: *„Сред вихър от тревожни мисли, замаян, напълно объркан и крайно ужасен, аз се прибрах вкъщи“*. Така просто, естествено и находчиво постъпва авторът в повечето случаи, когато трябва да преведе на понятен и разбираем език това, което се случва в съзнанието на неговия герой. Може само да се съжالياва, че тези най-интересни и най-поучителни от съвременна гледна точка места са премахнати в повечето съкратени и адаптирани издания на книгата.

„Робинзон Крузо“ с право се смята за реалистичен роман или по-точно реалистично-приключенски. Няма обаче да сгрешим, ако го наречем и философско-нравствен роман, защото точно философските и нравствените внушения са най-живата и актуалната част от тази знаменита книга. Няма да коментираме доколко оправдано е ширещото се в днешни дни становище, че това е детско-юношески роман. Само ще кажем, че ако в него наистина има нещо детско, то това са чистотата и непосредствеността, с които авторът въвежда в необятния свят на приключението в неговия широк смисъл – не само като приключение на тялото, но преди всичко като приключение на духа, което за мнозина ценители е по-ценното и по-интересното.

Иван Йотов

Теми за дискусия

Опитайте се да сравните самотата на Робинзон Крузо със самотата на съвременния човек.
Коя според вас е по-мъчителна
и коя – по-продуктивна?

Големият френски философ екзистенциалист
Жан Пол Сартър има една прочута реплика:
„Адът – това са другите“.
Като имате предвид преживяното от
Робинзон Крузо, ще се съгласите ли
с ексцентричния философ,
или ще поспорите с него на тази тема?

Повод за размисъл

Трябва ли непременно
да попаднем на безлюден остров,
за да превърнем живота си
във вълнуващо приключение?

Идеи за авторски текстове

1.

Един популярен японски автор е написал четиристишие, в което по възможно най-синтетичен начин описва характерна за съвременните хора екзистенциална ситуация:

*В Якасута аз бях,
сам сред шумната тълпа.
Измъкнах се оттам едвам
и пак съм тъй самотен, както бях.*

Пояснение:

Якасута е известен увеселителен парк в Токио.

Опитайте се да напишете есе на тема:

Сам сред шумната тълпа

2.

На едно място Робинзон казва, че в самотата си е бил спокоен от щастие, което не би могъл да изживее никъде другаде. В други моменти твърди, че се чувства най-нещастното същество на земята. Тази двойственост подсказва, че щастието и нещастieto не зависят само от обстоятелствата, но и от човека, от неговите моментни настроения. За да открият щастието, някои са готови да стигнат до края на света, други го търсят у самите себе си. Сред последните е и големият американски поет Уолт Уитман, който дръзко и предизвикателно заявява:

*Аз не ще търся моето щастие,
моето щастие е в мен самия.*

Благодатна тема за размисъл и за провокативно есе, нали? – Опитайте да се справите!

3.

В обем до една страница дайте отговор на въпроса:

За ползата от „безползните“ неща

Ако тази формулировка не ви харесва, можете да си изберете и друга:

Винаги ли полезното за човека е и добро за него?

„Прочетено по страниците на „Робинзон Крузо“

„Често съм наблюдавал колко неуместно и неразумно се отнасят хората, и особено младежите, към срама, който би трябвало да ги направлява: те не се срамуват от прегрешението, но се срамуват от покаянието.“

„Ала бързото забогатяване често се превръща в извор на най-голямо нещастие.“

„Във всички злини трябва да се вижда и доброто, и още по-лошото, което ги придружава.“

„И в най-голямата беда винаги можем да намерим нещо утешаващо и да го приемем като нещо положително в равносметката на доброто и злото.“

„...разумът стои в същността и основата на математиката, така че ако човек излага и съгласува всичко с разума си, той може за кратко време да овладее всяка механична дейност.“

„И така чрез глупостта си увеличавах своите страдания.“

„Аз се боях, защото знам, че благодарността не е вродена добродетел у човека и често пъти хората подчиняват действията си на изгодата, която очакват, а не на задълженията, които се поели.“

„И как менливите обстоятелства ръководят човешките чувства! Днес обичаме това, което утре ще мразим, днес желаем това, което утре ще ни вдъхва опасения или дори смъртен страх.“

„Така забелязах, че очакването на злото е по-мъчително от самото зло.“

„В самотата си аз бях сподобен от щастие, което не бих постигнал, ако живеех в обществото, заобиколен с всички удоволствия на света.“

Повод за експериментиране

За да не живеете с усещането, че напразно сте си губили времето да четете за приключенията на Робинзон Крузо, използвайте опита на героя, за да проверите себе си. Разделете един лист хартия на две половини. От едната страна напишете: „Какво харесвам най-много у себе си“, а от другата – „От кои свои недостатъци искам да се освободя?“. След като сериозно помислите, отговорете честно. Повторете опита след една година. Сравнете написаното преди година с новото – така ще проверите доколко успешна е била борбата ви със собствените слабости.

